

Ironie v 1. Korintským: Duchovní a zralí korintští se drží instrukcí

Biblistika | 3.3.2016 @ 7.00

Podle Kierkegaarda je ironie královnou nepřímé komunikace. Je vhodná v případech, kdy víme, že naši posluchači dané poselství nechtějí přijmout, takže je potřeba předat jim jeho úplný opak, který pouze u bystrých posluchačů vzbudí pochybnost o dané věci. Kierkegaard říká, že ironie je předstírání nevědomosti, kdy se zcela vážně uvádí něco, co zcela vážně neplatí¹. Mistrné příklady takové ironie nacházíme v prvním listě Korintským. Problém ironie v psaném textu spočívá v tom, že k jejímu rozeznání se člověk potřebuje dokonale vcítit do kůže původního posluchače. Bez podrobné znalosti textu, detailů vztahu mezi adresátem a příjemci a toho, co se pokládalo za obecně známé, nám může ironie uniknout, jak naznačím v tomto článku.



1Kor 1,5–7

Neboť v něm jste byli ve všem obohaceni, v každém slovu i v každém poznání, tak jak bylo mezi vámi utvrzeno svědectví Kristovo, takže nemáte nedostatek v žádném daru milosti a dychtivě očekáváte zjevení našeho Pána Ježíše Krista.

Jakkoli se na tuto pasáž dívám, stále docházím závěru, že ji Pavel nemohl myslet vážně. Byť by ji nezamýšlel jako sarkasmus, zamýšlel ji nanejvýš jako zbožné přání nebo dobrozdání posluchačům, jako úlitbu jejich egu ve prospěch následujícího argumentu. Pavel zde píše, že

1. v Kristu byli korintští „obohaceni, v každém slovu i v každém poznání,“ což Pavel vzápětí popírá v kapitolách 2 a 3, kde naznačuje, že korintští jsou „nedospělí v Kristu“ s nimiž nelze hovořit o pravé moudrosti (srov. 1Kor 3,1 s 2,6).
2. „nemají nedostatek v žádném daru milosti“, ovšem kromě toho nejvyššího, jímž je láska (1Kor 11,21; 12,31). Dary, které mají, navíc nepoužívají k budování (14,17).
3. „dychtivě očekávají zjevení našeho Pána Ježíše Krista“, což nebyla pravda, protože někteří mezi nimi říkali, že vzkříšení z mrtvých není (15,12) a že tudíž není co očekávat (srov. 2Tm 12,18).

1Kor 4,8–10

je ironií už od prvního písmene. Pavel zde píše:

Už jste nasyceni, už jste zbohatli, bez nás jste začali kralovat. Kéž byste kralovali, ale tak, abychom i my kralovali spolu s vámi.
Zdá se mi, že nás, apoštoly, Bůh postavil jako poslední, jako odsouzené na smrt, neboť jsme se stali divadlem světu, andělům i lidem.
My jsme blázni kvůli Kristu, ale vy jste rozumní v Kristu; my jsme slabí, vy však silní; vy slavní, my beze cti.

Na této ironii je zajímavé, že odráží pozadí korintského konfliktu. Při pozorném čtení listu zjišťujeme, že ústřední problém v 1. Korintským nespočíval ani tak v Pavlově kárání etických a morálních přestupků znesvářených skupin, ale v tom, že sbor se obrátil proti svému zakladateli. Pavel v listu neadresuje jednotlivé skupiny a nehovoří o jejich teologických rozdílech. Když pak silně kritizuje morální, etické a teologické přestupky, vždy má v hledáčku celý sbor a nezaměřuje se pouze na jednu skupinu². Šlo zde jednoduše o to, že určitá vlivná skupina ve sboru „vedla církev jako celek směrem k anti-Pavlovskému podání věci“. Jádrem teologického sporu pak bylo to, že Korintští odmítali slovo o kříži a domnívali se o sobě, že jsou již duchovní (pneumatikos) a dosáhli plnějšího poznání, než sám Pavel³. Hloubka jejich omylu sahala až k domněnku, že jejich charismatická zkušenost, čili to, že jsou pneumatikoi (duchovní), jim je zárukou jejich sofie a gnóze, tj. moudrosti a poznání, a to prosím bez kontinuity této sofie a gnóze s etikou a morálkou. Toto ponětí diskontinuity mezi

tělesným jednáním a duchovní zkušeností jim umožnilo například být nadutými, i když bylo v jejich středu „smilstvo, jaké není ani mezi pohany“ (1Kor 5,1) nebo směle obhajovat návštěvu nevěstky (6,16)⁴.

Toto hrozné odklonění se od Pavlova evangelia mohl zcela neúmyslně nastartovat Apollos, který byl nejspíše výřečnější, než Pavel, jehož „dopisy byly závažné a mocné, ale osobní přítomnost slabá a řeč ubohá“ (2Kor 10,10). Craig Keener zde upozorňuje, že spor Pavla s Korintány v jistém smyslu připomíná spor nevraživost mezi rétoriky a filosofy. Zatímco profesionální rétorici dbali na pravidla argumentace, filosofové si zakládali na vnitřní kvalitě své pravdy. Pavel se tak podle Keenera de facto stylizuje do role Božího filosofa, u něž nejde ani tak o vemlouvavá slova lidské moudrosti, tj. rétoriku, ale spíše o pravdivost jím hlášané zvěsti o kříži, která by neměla být posuzována dle standardů rétoriky jako akademické disciplíny prvního století (1Kor 1,17–2,10; 3)⁵.

Když tedy Pavel říká, že „bez nich začali kralovat“, naráží na hořkou pýchu korintských a přeje si, aby mohl „kralovat spolu s nimi“. Když píše, že se stal „divadlem světa i lidem“, naráží na pomluvy a soudy ze strany korintských (9,3). Když říká, že on je blázen kvůli Kristu a oni rozumní v Kristu, ironicky naráží na jejich špatné pojetí moudrosti, jenž nepočítá se slovem o kříži.

1Kor 11,2

■ Chválím vás, bratři, že ve všem na mne pamatujete a držíte se mých pokynů, jak jsem vám je předal.

Tento verš je buď docela normální pochvala, nebo jde o nejkousavější ironii v celé korintské korespondenci. Jak by mohl Pavel chválit korintské za dodržování jeho instrukcí, když je před tím deset kapitol v kuse kárá a kárá je i v bezprostředním kontextu za to, že nějaký muž možná chce obhajovat své dlouhé vlasy (11,16) a že se schází „spíše k horšímu než k lepšímu“ (11,17). (Pokud jde o pokrývání vlasů, doporučuji skvělý článek, k němuž se proklikáte na [blogu Bena Stanhopa](#). Jde o článek od Troye Martina v [JBL](#). Dokazuje se v něm, že v Korintu prvního století se vlasy „vědecky“ pokládaly za erotický orgán, který spadl do stejné kategorie jako pohlavní orgány, protože byla představa cudnosti nutně spojena s jejich pokrýváním.)

Zde končí první část tohoto článku. V příští části budu hovořit o tom, že ironii vnímám i v 1. Korintským 14,33b-35, tj. v oné slavné pasáži o mlčení žen ve shromáždění. Zůstaňte naladěni.

1. Aida B. Spencer, „The Wise Fool (and the Foolish Wise): A Study of Irony in Paul“, *Novum Testamentum* 23/4, 349

2. Gordon Fee, *The First Epistle to the Corinthians*, 5n

3. Fee, 6

4. Fee, 11

5. Craig Keener, *1–2 Corinthians*, 9

<https://selah.cz/biblistika/ironie-v-1-korintskym-duchovni-a-zrali-korintsti-se-drzi-instrukci/>